

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

יתרו

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת יתרו

- א ..... אנוכי ה' - האמונה בהשגחה פרטית
- ה ..... לא יהיה לך אלוהים אחרים - אבל לנו 'אלוקים קרובים'
- ה ..... הגבל את ההר - גדרים וסייגים
- ז ..... וכל אשר לרעך - סיום עשרת הדברות בבין אדם לחברו כי זה עיקר התורה
- י ..... כפה עליהם הר - עיקר חשיבות האדם שבקרבו שוכן יצר והוא מתגבר עליו
- יא ..... וקידשתם היום ומחר - קדושת האדם בלבנו ובשמירת המחשבה
- יג ..... כל ישראל יש להם חלק בתורה - אפילו מתוך מ"ט שערי טומאה

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת יתרו

היה ראוי לומר 'אנכי ה' אלוקיך אשר בראתי שמים וארץ' - ומן הראוי שכל ברואיו ישתעבדו לעשות רצונו בלבב שלם. וביאר הרא"ש (אורהות חיים יום א' אות כו) שביציאת מצרים הראה הקב"ה שאינו רק 'בורא עולם' בימות קדם, אלא עדיין עומד הוא ומשגיח בהשגחה פרטית על כל העולם כולו. על כן, בבואו ליקח את

אנוכי ה' - האמונה בהשגחה פרטית תחילת דברי ה' בקחתו אותנו לו לעם, היו - 'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', כי זה כלל ראשון בתורה - להאמין באמונה תמימה בבורא העולם. ידועה קושיית הראשונים מדוע פתח ב'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', ולכאורה יותר

א. ודע כי עיקר התכלית הוא 'לחיות' באמונה, ולא יהיה כאותו המצפצף בפיו אמונה אמונה, אבל בהגיע הדבר לידי מעשה, בעת אשר מעמידים אותו מן השמים בנסיון וב'מבחן' אזי לפתע ישכח לגמרי מכל דיבורי האמונה... ויתלה את ה'אשמה'... את ההפסד... את ההיזק או הרווח בעצמו או באחרים, וכמי ש'נעלם' ממנו כל ה'אנכי ה' אלוקיך', וכל זה הוא משום שלא נכנסה האמונה ללבו פנימה. וכך פירש הרה"ק רבי דוד מלעלוב ז"ע את האמור ברש"י (יה א) 'וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', והרי כל העולם כולו שמעו כן, אלא (בשפת האידיש) אלע האבן געהערט און ער האט דערהערט (הכל שמעו, אבל הוא 'הפנים' את הדברים, כלומר הכניסם ללבו פנימה והדברים מצאו מסילות בלבבו, ונעשו ל'חטיבה אחת' בהילוך מחשבתו ומעשיו).

עיר ואם בישראל היתה העיר סלאנים בה כיהן כרב ומרא דאתרא הגאון הנודע רבי אייזיל חריף זצ"ל, לרוב גדולתה היו אחינו בני ישראל היושבים בערי הפרזות עוקבים ומבררים כסדר - מה נעשה בה בעיר הגדולה והחשובה, מחמת כן, היו הכל מריבים ל'זכות' ב'חזן' אשר שימש בימים נוראים דאשתקד בעיר הזאת - כשהם מציעים לו 'משכורות כפולה' מהניתן לו בסלאנים, וכך מצאו עצמם ראשי קהילה דסלאנים תרים ומחפשים בכל שנה מחדש בעל תפילה ראוי ונכון לעבודת הקודש הזו, ויהי באחת השנים וכבר לא נמצא בין תושבי ודרי העיר מי שיתאים לתפקיד קודש זה, פשפשו ולא מצאו אלא אחד מבין זקני הדור שכבר אזלו כוחותיו ובקושי נשמע קולו, וכל מעלתו הייתה שהכיר קצת את ה'נוסח', בלית ברירה נבחר הלה לשמש כבעל תפילה, אלא שכאן נענו כמה מראשי הקהילה ש'כתנאי קודם למעשה' עליו לחתום על 'חוזה' (contract) שבעשר שנים הבאות ישאר בתפקיד קודש זה, ולא יעזוב אותם אפילו תמורת שכר נאה יותר.

לשמע 'תנאי' זה עלה שחוק גדול על פניו של ר' אייזיל חריף, ומשנשאל 'לשחוק מה זה עושה' נענה ואמר, הנכם מזכירים לי מעשה שהיה לפני כשלושים שנה בעלותי על כס הרבנות בעיר הזאת, באתם הימים שררו צפיפות ודוחק נוראיים בבית החיים, מכיוון שכן פנו הנהלת ה'חברא קדישא' וקדשו חלקת שדה חדשה לשמש כ'בית החיים', ועדיין לא נושעו כי לא אבו אנשי העיר להטמין בו את קרוביהם יקיריהם - שהרי כל אחד רוצה להיות בשכנות לבני משפחתו, בקברי אבותיו וכו', מה עשו אנשי הח"ק, נמנו וגמרו, וגם הכריזו על כך בראש כל חוצות, בדעתנו להעניק אלף זהובים למשפחות 'עשרה הראשונים' שייטמנו בבית החיים החדש... ומ"מ, לא נושעו.

בהגיע 'ערבי פסחים' נפל דבר, כי אחד האברכים מבני העיר שבביתו שררו עוני ומחסור קשים ומרים, ולא מצא כדי סיפוקו לקנות מצה ומרור, כורך ושולחן עורך, נענה ואמר לנוות ביתו, אין לנו שיור רק הדרך הזאת - אעשה עצמי כמי שנתבקשתי לשיבה של מעלה, ומיד תקראי הנה את אנשי ה'חברא קדישא' מתוך מסוה של בכי ויללה כאלמנה אבלה וחפוית ראש, הללו יובילו אותי לבית החיים החדש תמורת אלף זהובים שמהם 'נחיה ולא נמות' - כי יהיו בידינו די מעות להוצאות החג המרובות ולתשלום חלק מהחובות הרובצי על כתפנו - ובעזרה שיי"ת אמצא את הדרך לצאת מקברי אשר יכרו לי... בתחילה הביטה על בעל הבית כמי שנתבשה עליו דעתו, וכי 'הכסף יענה את הכל'... אבל מה שלא עשה השכל עשה הזמן, ביום י"ג בניסן באשמורת הבוקר עדיין נשאר הבית ריקם, אף לא 'קארטאפל' (תפוח"א, Potato) אחד נמצא בבית, הסכימה האשה לעצת בע"ב, ואכן, תוך זמן קצר רעשה העיר על פטירתו הפתאומית של אברך צעיר רך בשנים בהשאירו אחריו אלמנה ויתומים רכים, וכשבאו אנשי הח"ק מצאו אלמנה המייללת בזעקות שבר על בעלה שהלך לעולמו בפתע פתאום, אחר 'דין ודברים' הסכימה לקבורתו בבית החיים החדש, אך בתנאי קודם למעשה שכל הסכום במלואו ישולם לה עוד היום - לפני עריכת ה'לויה', אנשי

באר הפרשה - יהרו

הח"ק נתנו לה אלף זהובים והוציאווה במטה להובילו למנוחות. והנה, הדרך לבית החיים החדש הייתה ארוכה מהדרך שהיו רגילים ללכת בה לביה"ח הישן, ע"כ משעברו בדרכם בסמוך ל'קרעטשמע' (בית אכסניא) נכנסו לשם לנוח קמעא ולשתות מעט 'משקה' לחמם לבם, 'המת' ניצל את שעת הכושר, וברח הרוג ברגליו, ויהי בצאתם, נדהמו אנשי הח"ק לנוכח נס 'תחיית המתים' שאירע לנגד עינם, הילד איננו... ונתפזרו איש איש לביתו.

לאחר זמן, מת (באמת) אחד מאנשי העיר, גם בזה הסכימו בני המשפחה שהיו עניים ואביונים דלים ומרודים - לקברו בביה"ח החדש, ואף הם בקשו וקבלו את התשלום מראש, אבל אמרו אנשי ח"ק בזאת הפעם נשמור על ה'מת' מכל משמר, ובבואם לקרעטשמע קשרו את ידיו ורגליו של המת אל המיטה בחבלים עבים, ואת המיטה קשרו לכותלי הבית בכדי שלא 'יברח' להם... נענה ואמר להם אחד מבני החבורה, אוי, שוטים שבעולם, את המת הזה אתם קושרים... אין כל צורך בזה, הרי הוא מת ל"ע, אין בידו להזיז אבר וק"ו שאין בכוחו לקום ולברוח, זה המת כבר לא יקום אלא בתחיית המתים... אבל, את ה'מת' הראשון הייתם צריכים לקשור... סיים רבי אייזל ואמר בחריפותו, שוטים, את החזן דהאי שתא אתם קושרים ב'חזוה' שלא יברח... הרי הוא כאותו מת שאינו יכול לברוח לשום מקום, שהרי אין לקהילות אחרות כל חפץ בו... את קודמיו הייתם צריכים לקשור... כי הם היה 'קולם ערב ופרקם נאה', אותם הקהל דורש ומחפש...

אף אנן נעני ונאמר, הנה יש אנשים ה'קושרים' בכל כוחם את 'פרנסתם' למען לא תברח מהם, ויש שבכל עת דואגים לקשור 'קשרים' עם ה'בוס' שלא ישמט מהם או שלא ישמיט אותם ממנו... יראים הם שמא יפטר אותם על כן מתחנפים אליו ומשקיעים הרבה מכוחות הנפש בכדי 'לקשור' אותו אליהם, דעו נא, כי לאותם חברי חברה קדישא אתם דומים - מה לכם לקשור את ה'מת', הרי הפרנסה הקצובה לכם לעולם לא תנתק מכם, וכן הבוס ש(נראה) כעומד על גביכם באמת אינו אלא שליח שהועמד מן השמים, ואין בידו להרע לכם ואפילו בפרוטה אחת... תקשרו את החי... תתקשרו לחי העולמים 'תשקיעו' אצלו, כי ממנו הכל.

בענין זה נספר מעשה שהיה באחת העיירות, שם פרצה ל"ע מגיפה קשה, מסוכנת ומדבקת ל"ע, והיו הכל פונים לרופא העיירה שהיה בס"ד מומחה גדול והיה מרפא אותם, עד של"ע גם הרופא נדבק ונפל למשכב ולא היה מי שיטפל בחולי העיר, מיהרו העסקנים והביאו רופא מומחה מעיר אחרת, שהרי אי אפשר להשאיר עיר ואם כשהיא מתבוססת במגיפה, אך לגודל הכאב לא היה סיפק בידי הרופא לרפא את כולם, כי רבו החולים עד אין מספר, ישבו עסקני העיר לטכס עצה, כדת מה לעשות בעת צרה כזאת, נענה 'חכם' אחד ואמר, שוטים, הבה נשלח תחילה את הרופא החדש לבית רופא העיר, ומשזה יתרפא נרויח 'פי שנים' כי יהיו כאן שני רופאים, ובודאי 'טובים השנים מן האחד'...

והלימוד לדידן, מהלך לו האיש כשרשימת 'בעיות' בידו, מסובך הוא בחובות והנושים נוגשים בו, הוא או בניו מעוכבים בשידוכים, כאן הוא מסוכך עם השותפים ושם עם שכניו, הבחור עם ה'משגיח' והאברך עם השווער או... אש להבה בוערת בין הבוס ועובדיו... איש איש בנגעו ומכאובו, אם אך ישכיל, יטפל וירפא את הרופא עצמו, כלומר, יתקן ויחזק את האמונה בלבבו וממילא יתרפאו כל נגעיו ומכאוביו, כי בתיקון אמונתו יביט על כל העולם ב'משקפיים' (Glasses) אחרות, יפסיק מלטעון ולהתלונן על כל העולם וסובביו, יבין וישכיל כל אלו אינם מזיזים אפילו אצבע קטנה אם לא ציוה ה' שכך יקום וכך יהיה... אז כל ה'אוויר' יצא מהבלון הנפוח שדימה לעצמו כי זה מזיקו וזה עושה וכו' וכו'...

עוד רגע אדבר להביא לפניכם מעשה שהיה ושמעתיו מבעל המעשה - אברך מן השורה מבני ירושלים היקרים (הדר בב"ש) בכבודו ובעצמו ור' מרדכי שמו, ובזה נראה נחיצות האי ענינא - לקנות האמונה בקנין נפש בתוככי לבבו ומוחו, ר' מרדכי בעל המעשה מסדר לרבים נסיעות (טיסות) בשמי מעל לקברי צדיקים שבגולה, מטבע הדברים גם הוא נוסע רבות במטוסים ברחבי תבל.

בכל נסיעה מתוסף לו עוד 'נקודות' (Points) אצל חברות הנסיעות, עד שהודיעוהו באחד הימים כי בנסיעה הבאה הוא זכאי לטוס ב'ביזנעס-קלאס' תמורת 100 שקלים בלבד (לאילו שאינם בקיאים, בכל מטוס יש כמה 'כיתות', פעמים שנים ופעמים שלושה, מחלקה פשוטה בה נוסעים המון העם כשהם 'יושבים צפופים ומשתחוויים צפופים'... ויש עוד מחלקה הנקראת 'ביזנעס קלאס' ולמעלה ממנה 'מחלקה ראשונה' בהם יושבים הנוסעים בהרחבה גדולה, הכסא נהפך למיטה מוצעת בכרים וכסתות, משרתים עומדים הכן לשמשם בכל מיני שימוש במאכל ומשתה וכל צרכיהם, גם בבואם לשדה התעופה יקבלו אותם משרתים בסבר פנים יפות, לשאת את 'משאם' ולהכניסם מדלת

בני ישראל להיות לו לעם, הזכיר יציאת מצרים דייקא, הפרטית, ובוה תקיים בלבבך הייחוד השלם בהאמין בו, כי עיניו משוטטות בכל הארץ, ועיניו על כל דרכי איש, ולא עליהם לידע ולהאמין ב'השגחה פרטית' - שכל דבר ודבר הנעשה והקיים בעולם הכל הוא ברצונו ית', ואין מקרה בעולם כלל. וז"ל הרא"ש. להאמין בהשגחתו

הפרטית, ובוה תקיים בלבבך הייחוד השלם בהאמין בו, כי עיניו משוטטות בכל הארץ, ועיניו על כל דרכי איש, ובוהן לב וחוקר כליות. כי מי שאינו מאמין 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים', אף ב'אנכי ה' אלוך' אינו מאמין, ואין זה ייחוד שלם... וזה יסוד כל התורה כולה. עכ"ל.

מיוחדת ללא כל המתנה בתור) ר' מרדכי שאבתה נפשו לחוש פעם אחת בחייו על בשרו את ה'טעם' של העשיר, להרגיש 'מוישה דער גביר' מהסיפורים, הסכים ל'השקיע' ב'ביזנעס' זה 100 שקלים, ובהתרגשות רבה קנה 'טיקעט' לביזנעס קלאס.

בבוא העת, הופיע ר' מרדכי בשדה התעופה נרגש כולו, ברוב חשיבותו אפילו לא הביט על ה'תור' של ה'מסכנים' הממתינים שעות בתור לעבור את מעבר הגבולות, רק הלך אחר כבוד עם ה'משרת' שהוליכו עד למקומו המכובד ב'מזרח' של המטוס... שם שקע לתוך הכסא - מטה, כשכל כולו אומר כבוד, איי געוואלדיג, מתמוגג הוא מנחת לארכו ולרחבו, תוך כדי שהוא מנסה את כל הכפתורים להגביה המושב ולהנמיך ההדום אשר לרגליו וכן להיפך וכו', וכו', והרגיש עצמו ב'עננים' - כפשוטו וכמדרשו, ובהיותו בין שמים לארץ הרגיש כמי שנהנה מב' העולמות, עליון ותחתון, ובכל רגע ורגע שהמטוס הגביה את עצמו כן ביד דמיונו הטובה עליו חש שהוא מקפץ לשיא העושר והאושר, עוד רגע והוא כבר מתנגש בשמים וממעל לו.

באותה שעה החליט אחד מהנוסעים ה'פשוטים' לערוך סיור בביזנעס קלאס - לראות במו עיניו את ה'עשירים' היושבים שם ולדבר עמם (מחמת מידת היאכנישקייט (חטטנות וסקרנות יתר על השיעור) שתפסה אותו, או מאחר שכל מטרת נסיעתו הייתה לזכות את אחינו שבגולה במצוות 'הכנסת כלה', והחליט בנפשו להתחיל בעבוה"ק תיכף ומיד בעודו במטוס), משקרר הלה למדור הביזנעס-קלאס, הסיט את הוילון המפריד ביניהם (כשמשרתי המטוס אינם מבחינים בכך) ולעיניו נגלה דמותו של ר' מרדכי אשר לבושו מעיד עליו כי הוא אחד מאנ"ש, אדם פשוט משלנו, מכיוון שכן נענה הלה ודיבר אל עצמו בקול אה, אה, סתם א שלעפער (לא עשיר זה אלא איש פשוט ביותר מעניי העיר), ברגע זה הרגיש ר' מרדכי שכל האוויר יצא לו מהבלון בפיצוץ אדיר... בין רגע הפך מעשיר ליורד רח"ל, כל עשרו ירד לטמיון בפחות מרגע, אילו היה ביכולתו היה פותח את חלון המטוס וקופץ משם מטה מטה עדי ארץ לגודל הבושה והבזיון... מעולם לא נפגע כ"כ כפגיעה זו שפגע בו ה'משולח' בקריאתו 'אה, אה, סתם א שלעפער'.

באותה שעה הבין ר' מרדכי היטב היטב, כי לא תועיל לו לאדם הישיבה בביזנעס-קלאס, גם המשרתים העומדים סביבו לא יעזרו לו במאומה כל עוד שלא יקרה שינוי בעצם מהותו ומצבו, כל זמן שהמצב ב'חשבון הבנק' אינו עולה מעלה מעלה, אזי כל 'ההופעה' מסביב לא תועיל כלום, ובת קול מכרזת ואומרת 'אה, אה, סתם א שלעפער'. אף אנו נכריז בדין, אפשר לו לאדם לשהות במרכז של 'בינעס קלאס' - הם ימי השובבי"ם שהם המקום והזמן לקנות את כל הטוב שבעולם, בתורה ויראת שמים, אפשר לו לאדם להימצא בין 'חבורה' טובה, בין עובדי ה', בין מאמינים, בין צדיקים, אבל כל זמן שלא יעשה שינוי אצל עצמו, כל עוד שלא יראה בחשבון הנפש שלו שעולה מעלה מעלה, עדיין בת קול מכרזת ואומרת 'סתם א שלעפער'.

ודע כי עיקר האמונה היא האמונה הפשוטה, שמעתי מרב גדול וחשוב שליט"א לבאר את דברי רש"י בפרשתן (יח יט) 'יחד יתרו - וישמח יתרו, זהו פשוטו. ומדרש אגדה, נעשה בשרו חדודין חדודין'. כי המהלך באמונה פשוטה הרי הוא מלא שמחה, אבל כשמתחיל עם 'פשעטלעך' (דרשות וחקירות) אז 'חדודין חדודין' - שטעכט עס פון אלע זייטן (הרי הוא נדקר בכל מיני דקירות).

ב. פעם הסתפק הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל האם ללכת למקום מסוים או לא, והיו לו צדדים לכאן ולכאן, לבסוף נמלך בדעתו ללכת, ובדרכו נפל ושבר את רגלו, אמר רבי זלמן למי שנתלווה אליו, אתה הראית לדעת שהיינו צריכים ללכת כאן, שאם לא כן כיצד הייתי שובר את רגלי... לעומתו, מה הבריות אומרות, חבל שהלכתי... או שסימן הוא שלא הייתי צריך ללכת, אולם האמת יורה דרכו כי כך הוא הראייה הנכונה וצורת החיים של בעל אמונה כאותו צדיק, שמן השמים נגזר עליו לשבור את רגלו ועל כן 'רגליו מוליכות אותו לאותו מקום', ושלא כאותם הטועים לומר שאם לא הייתי הולך לא הייתי שובר את הרגל.

באר הפרשה - יהרו

מה שנתנו משמים לחברו ולא לו, כמו"כ ייאמר כן גבי ראיית העיניים במה שאסרה תורה כמו שאיתא בגמרא (זבחים ק"ח:) ששבחו של יוסף הצדיק הוא שלא זן עינו ממה שאינו שלו (ולכך זכה שבמשכן שילה שבחלקו נאכלין קדשים בכל הרואה ע"ש), הרי לך שבעיני חז"ל הרואה ומביט במה שאסרה עליו תורה הרי הוא כנושל לעצמו דבר שאינו שלו. אמור מעתה, כאשר ישריש האדם בנפשו הדק היטב את האמונה האיתנה בהש"ת ש'הכל נהיה בדברו', יתקן בנפשו את השורש הפורה ראש ולענה מחטאותיו ותאוותיו אשר לא כדת.

ואכן, כיו"ב מצינו נוראות להרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (צדקת הצדיק אות קנו) כי העוונות הקשים ביותר - אף אותם שהעידו בוותר הקדוש שלא תועיל עליהם התשובה - באמונה איתנה בבורא עולם יתקנו גם אלה, וז"ל. תיקון, להאמין שאין 'מקרה' בעולם אלא הכל בהשגחה ממעל, להאמין באמונה שלימה שאין שום מקרה בעולם כלל וכל מה שיארע לו ידע שהכל בכוננת מכוון יתברך שמו. ודבר זה הוא באמת עיקר הכל, וכל תרי"ג מצוות התורה הם רק עיטין (עצות) להגיע לידיעה זו שהכל מהשם יתברך. וכל העבירות נקרא בתוכחה 'אם תלכו עמי קרי' (ויקרא כו כז) לשון מקרה, כי העבירות הם יציאה מן הסדר ואין להם סדר, וכן כל העונשים נקרא שם (פסוק כח) 'חמת קרי'. ועל ידי זה שמאמין שאין מקרה ממתק כל הדינים ומתקן כל העבירות...

בה אמר הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע (נ"א ד"ה וידבר, או יאמר), כי הנה תכלית כל התורה כולה - להביא את האדם לידי אמונה והכרה בבורא כל עולמים שהוא ארון הכל, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. וזה ביאור הכתוב, וידבר אלוקים את כל הדברים האלה - תכלית דבר ה' אל עמו בכדי שיבוא האדם לאמר אנכי ה' אלוקיך, שיאמר תמיד ויכריז שאין עוד מלבדו ואפס זולתו.

ואם הדברים אמורים בכל עת ובכל שעה, הרי ביותר שייכים הם בעת הזאת אשר אנו עומדים בימי התיקון - ימי השוכבי"ם, כי התיקון הגדול היא האמונה בה' באמונה איתנה וברורה. וכה אמרו לבאר בספרים, כי הנה ב'יסוד ושורש העבודה' הביא (בסוף הפרק העוסק בענייני ימי השוכבי"ם, שער י"ב פ"ב) משם האריז"ל שבימים אלו יזהר מאד בכוננת ברכת הנהנין, עכ"ד. יש שביארו בזה, שהרי כל ענין ברכת הנהנין הוא לידע ולהודיע ולהוודע כי הבורא יתב"ש הוא אשר נתן הארץ לבני אדם, ולכן הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה נחשב כאילו הוא גוזל מהקב"ה (ברכות לה:) כי הכל מאיתו יתברך והוא בורא ומנהיג והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. ובמהות התיקון עי"ז, יתבאר בהקדמה אחת - כי שורש נפילת האדם ברשת אשר פרשו הני תרי סרסורי - העיניים והלב, באים לו לאדם כשאינו מכיר באמיתת דבר זה, כי המתבונן יבין שהלב חומד מה שביד רעהו רק מאחר שנדמה לו שהוא יכול להשיג בעצמו את

ג. כך ביארו צדיקים (תורת אבות יתרו, בשם הרה"ק ר' מיכל מלעכאוויטש) בפרשתן (יח יט) 'עתה שמע בקולי, איעצך ויהי אלוקים עמך', שכאן למדנו 'עצה טובה' לאדם, שבכל עת ובכל שעה - ויהי אלוקים עמך, בכל פסע ופסע שפוסע ובכל פינה שהוא פונה יעמיד את האלוקים לנגד עיניו, ויזכור כי ה' ניצב עליו והוא מכוון בדקדוק את כל מעשיו ופעולותיו, וכל קורותיו והבאות עליו הכל מאת ה' בלבד, כי אפס זולתו.

בפרשתן (יח ג-ד) 'שם האחד גרשום כי אמר גר הייתי בארץ נכריה, ושם האחד אליעזר כי אלוקי אבי בעזרי', וצ"ב מדוע גבי שמו של גרשום כתיב 'כי אמר' גר... ובאליעזר לא כתיב אלא 'כי אלוקי אבי בעזרי', ומבאר ה'ריב"א' (בפירושו על התורה) ש'אמר' הכוונה לפי שעה, שפעם אחת נענה ואמר טעם לקריאת שם בנו גרשום - כי גר הייתי. אבל 'אלוקי אבי בעזרי' היה אומר בכל עת ובכל שעה, ולא רק 'אמר' פעם אחת ותו לא אלא היה חי עם מחשבות אלו. (כי גר הייתי בארץ נכריה אינו אלא מחשבה שכך עלתה בדעתו, אולם 'אלוקי אבי בעזרי' הוא מציאות החיים העומדת וקיימת לעד, תמיד בכל עת ובכל שעה אלוקינו אבינו בעזרנו, ואין שייך לומר 'כי אמר' - שרק חשב. כך מבואר בספר נתיבי ישורון, להגר"י לוריא שליט"א חדב"נ הרה"ק הנתיבות שלום זי"ע).

ד. כעין זה כתב הגר"א (משלי כב יט) עיקר נתינת התורה לישראל הוא בכדי שישומו ביטחונם בה'. הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע (תורת יחזקאל תפילות ר"ה) אמר בביאור נוסח הברכה (ברכת מלכויות במוסף דר"ה) ובתורתך כתוב לאמר כל התורה הקדושה נכתבה בכדי לאמר לו ליהודי, שיאמין בכל לבו ששמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד.

להם היהודי - 'אכסנאי אני, וכי מכיר אני להיכן אלך', כמוני כמוכם ואין לי 'מכירים' בעיר הזאת, מנין אדע להיכן אלך. השיבו לו הנכרים 'בכל מקום שאתה הולך אלוקיך עמך. הרי (כתיב) אשר יש לו אלוקים קרובים אליו, כלומר, לא תוכל לומר שהנך כאורה הנמצא כאן לבר, כי לעולם אינך לבר - שהרי בכל מקום שתלך יש לך אלוקים שהוא קרוב אליך, ונמצאת מהלך תמיד יחד עם ה' (כביכול) ולעולם אינך יחידי בדר...

הגבל את ההר - גדרים וסייגים

בפרשתן (יש כג), 'הגבל את ההר וקדשתו, ויש לנו לדעת כי אחד מעיקרי ההכנות לקבל את התורה הוא לעשות לעצמו גדרים וסייגים, ולהגביל עצמו בחומה בצורה - כל חד וחד עד כמה שיש בידו להשיג. וכביאורם של צדיקים (פנים יפות ד"ה ומה, גבורות ארי בסוף הספר בליקוטים נחמדים, יש מביאים כן בשם הגר"א) 'הגבל את ההר וקדשתו' שע"י עשיית גדרים וסייגים נעשה קדוש, וזהו הגבל את ההר - פירוש עשה גדר מסביבות ההר

לא יהיה לך אלוהים אחרים - אבל לנו 'אלוקים קרובים' **בפרשתן** (כ ג), 'לא יהיה לך אלהים אחרים' ופירש רש"י 'שהם אחרים לעובדיהם, צועקים אליהם ואינן עונין אותם, ודומה כאילו הוא אחר שאינו מכירו מעולם', מכאן הוכיח הרה"ק ה'אמרי אמת' ז"ע את קרבתם של בני ישראל אל השי"ת, שהרי אנו צועקים אל ה' ונענים, וזה מראה שאינן 'אלוהים אחרים', אלא קרבתו אלינו כקרבת אב לבן ויותר מכך. ובאופן כזה עלינו לגשת לתפילה - לדעת שהקב"ה קרוב אלינו, וכשאנו מתפללים אליו הוא 'נענה' לנו'.

ומפורש אמרה תורה (דברים ד ז) 'כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו'... וכמובא במדרש (דב"ר ב) אמר רבי תנחומא, מעשה בספינה אחת שנסעה בין גלי הים, וכל נוסעיה היו 'עובדי כוכבים' מלבד יהודי אחד שנסע בה. בהגיעם לאחד מאיי הים נתנו הנכרים מעות ליהודי וביקשוהו עלה נא ליבשה והבא לנו משם דברי מאכל ומשתה. אמר

ה. צורב אחד נכנס פעם אל הרה"ק רבי שלום מבעלזא ז"ע וביקש ממנו עצה איך להתחזק באמונה בהשי"ת, והשיב לו תשובה רבת משמעות 'אינך צריך חיזוק, לך להתפלל, וכוונת הדברים, כי בתפילה מעומק ופנימיות הלב מובטח לו שינצל מכל צרותיו, אז יראה עין בעין שה' הוא האלוקים.

הרה"ק מקאצק ז"ע (אמת ואמונה אות כו) פירש במה שנאמר (תהילים פא י) 'לא יהיה בך אל זר', שכאשר עומד בתפילה לא יהיה אצלו הקב"ה בבחי' זר, אלא יאמין כי 'אלוקים קרובים אליו בכל קראנו, וישיח תפילתו מתוך הרגשת קירבה ושאינו קשובות לתחינתו.

ב'אגרות סופרים' (עמוד 74) מובא מכתב מהגאון רבי עקיבא אייגער ז"ע אשר בקשו ממנו להעתיק לרפואת 'שרה בת רבקה', וכתב 'התפללתי על שרה בת רבקה ולא נענית', על כן מבקש לברר שמא נפלה טעות בשם החולה שמשום כך לא פעל בתפילתו להחיש לה רפואה ומזור, ולבסוף נתגלה ששמה 'רבקה בת שרה' - התפלל ונענה. ומכלל דבריו למדנו, שהיה פשוט לו לרעק"א שאם התפלל הרי היתה רפואה קרובה לבוא, כי אין ספק שהתפילה פועלת פעולתה לטוב, ואם לא כן הרי זה מוכיח שיש כאן טעות בשם החולנית...

וכן כתב הגה"ק ה'חזון איש' ז"ע (קובץ אגרות ב) ועל כולם הקנינים שאם לא עשה קנין לא קנה, העיקר, להתרגל שאין צריך שליח, וכל בר נש בכוחו למצוא טוב על ידי תפילה, וה' מתאוה כביכול לתפילתן של צדיקים, התפילה היא מטה עוז ביד כל אדם, וכל שישים האדם מבטחו בו יתברך כן יעלה וכן יצליח. ומכאן, שלא דווקא בתפילתו של אותו גאון וקדוש, אלא כל אחד בכוחו 'לשנות את הנגזר' בתפילתו, אם אך יאמין בכח התפילה כמו שהאמין רעק"א.

ו. רמז ה'ריבנו בחיי' בפרשתן (כ כ) 'לא תעשון אתי אלוהי כסף ואלוהי זהב לא תעשון לכם', וז"ל, כשאתם עומדים בתפילה אתי לא תחשבו בכסף ובזהב אשר עמכם, שאם תעשו כן מעלה אני עליכם כאילו עשיתם אלוהי כסף ואלוהי זהב, עכ"ל.

ז. איתא במדרש (במדב"ר יט ב) אמרו לו לנחש מפני מה אתה מצוי בין הגדרות, אמר להם מפני שפרצתי גדרו של עולם. וביאור כוונתו, שאלו לנחש, רואים אנו שהנך משקיע כל כוחך לפתות את בני העולם שיפרצו את גדריהם וסייגיהם - שמא תוכל לומר לנו מה רווח יש לך בזה כל כך... ויען הנחש ויאמר, כי משם הדרך קצרה לכלותו לגמרי, וכמו שעלתה בידי לפתות את חוה שתפרוץ 'גדר וסייג' שעשתה לעצמה - שלא לגעת בעץ הדעת (שהקב"ה אמר לאדם 'אל תאכלו מעץ הדעת' והיא הוסיפה לגדור שלא לגעת בעץ) ומכיוון שנגעה בו נפתחה דרכה והגיעה לעבור על הצינוי עצמו...

באר הפרשה - יהרו

ויקרא שמך קדוש, ע"י האותיות שסביב לתיבת 'הר', נוראות כתב השל"ה הקדוש (בשלה, דרך חיים תוכחת מוסר) כי הקודמים לאות ה' ור' הם ד' וק', ולאחר אות ה' ור' הם ו' וש' - ויחדיו הם עולים לתיבת 'קדוש', והיינו כי רק על ידי 'הגבלות' וסייגים, אפשר לאדם לבוא לידי קדושה, להתקדש בקדושה של מעלה".

נוראות כתב השל"ה הקדוש (בשלה, דרך חיים תוכחת מוסר) בפסוק (שמות יג יז) 'ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים, וו"ל, ראה והביטה כמה צריך האדם להתבונן לעשות גדרים וסייגים והרחקות שלא יבוא לידי עבירה, הנה הקב"ה בעצמו ובכבודו עשה הרחקה פן ינחם

פעם נשאל הגה"ק הגרי"ז מבריסק זצוק"ל, מדוע מחמיר הרב בכל דבר וענין, ותמיד הוא מוסיף חומרות וגדרים להתרחק ביותר מדבר איסור, ילמדנו רבינו מה טעם לריבוי חומרות הללו.

ענה הגרי"ז ושאל את שואלו, האם תסכים הלילה לשכב ולישן על גגו של מגדל גבוה רם ונישא בגובה מאה קומות, וגגו רחב ידיים בלא כל מעקה וגדר בשפת הגג, הרחק משפתו... ענהו היהודי - לא, לא, כי חושש אנכי על חיי... שאלו הגרי"ז מדוע תחשוש, מתי נפלת ממיטתך בפעם האחרונה, וכ"ש בגג זה שרחב ידיים הוא ונמצאת שוכב רחוק כמה וכמה אמות משפת הגג. אך היהודי בשלו עמד שעדיין חושש הוא ולא יסכים אף תמורת הון רב לישון על ראש הגג. אמר לו הגרי"ז, אם על הגוף הגשמי תחשוש שמא תפול חלילה בהעדר מעקה בשפת הגג, על אחת כמה וכמה, בדבר רוחני שהנשמה תלויה בו, כמה צריכים להתקין גדרים ומעקות וכל המרבה הרי זה משובח, כי גדול הוא החשש פן יפול הנופל ממנו.

אף אנו נאמר, אם הגרי"ז דיבר על דברים שאין בני אדם ממהרים להיכשל בהם ועל עברות הקלות, מה נעני אבתריה, כשהמדובר מענייני קדשים אלה, שאינם דומים אלא למגדל גבוה מיליון קומות וגגו צר מלהכיל את גופו של אדם ואף מעקה אין, שכמעט ולא שייך שהשוכב עליו לא ימצא את עצמו למטה בריסוק איברים, כאשר ראינו ושמענו מעשים בכל יום ל"ע, על אנשים יראי שמים שנגעו בכלי משחית הלזה, ולא עבר זמן ארוך, וכבר ראינו נשמתם שרופה וחרוכה בתוך גוף קיים...

ואותם המורים היתר לעצמם שניתן למצוא בו תועלת לדברים שבקדושה, הרי הם נדמים לאותו מעשה שהיה בעשיר שזה דרכו כסל למו לענג עצמו בכל מיני תענוגות בלא שהכניס עניים לביתו, והנה אירע שהתקלקלו הדגים ויבאשו ותעל צחנתם השמימה, ויאמר אותו עשיר למשרתיו עושי רצונו שממש עוון פלילי הוא להשליך הדגים לפח האשפה... ובכדי שלא לעבור על 'בל תשחית' מן הראוי להעניקו במתנה לאחד העניים למען ישביע רעבונו. ואכן מלאו אחר דבריו ונתנו לעני שבגודל רעבונו לא שת ליבו לסרחון הדגים ואכלם, ובעקבות כך נתקלקלו מעיו עד שהגיע לשערי מות. כשמוע כן העשיר מיהר לבקרו ולראות בשלומו שהלא 'ידידו' הוא ומלחמו אכל. כעבור כמה ימים מת העני במחלתו, ויצא העשיר ללוותו בדרכו האחרונה, ואף פנה לבית האבלים לנחם אותם באבלם על מות אביהם. או אז התפאר העשיר במעשיו 'הנאצלים', ואמר לבני ביתו, הנה ראו נא כי צדק היה בדברי שלא להשליך את הדגים לאשפה, כי על ידם זכיתי לקיים ארבע מצוות, צדקה והכנסת אורחים, ביקור חולים, הלווית המת וניחום אבלים. וכמה שוטה ורשע הוא, אשר תחת שיכה על חטא על מעשיו הנלוזים הרי הוא מתפאר בעצמו כי טוב הוא. ואף אנו נענה ונאמר לאותם המצטדקים ב'הוראת היתר' ואומרים כי ניתן להתפלל באותו כלי משוקץ ולומר תהילים, ואפילו אומרים בו את סדר ה'סליחות'... ובמקום להשליך נבלה סרוחה זו לאשפה ולקיים מצות ובערת הרע מקרבך, אזי שלום על נפשם שצדיקים גמורים הם המקיימים מצוות רבות 'בדגים' מקולקלים וסרוחים. ח. שמעתי בשם חכם אחד ששאל פעם את אחד ממכריו מדוע אינו מגדל זקנו (כי אביו וקניו שמרו על הדבר הזה), ויענהו ה'מכר' כי רחוק הוא מלהיות 'ירא שמים' באמת, ואינו רוצה שיהיה בהנהגתו סתירה בין תוכו לברו, אמר לו החכם אם היו אומרים בגמרא 'ברו כתוכו' - כלומר שיש לדמות את החיצוניות לפנימיות, היה צדק בדברך, שהרי ב'תוכו' חסרה לך היראה ולכן אף 'ברו' היא החיצוניות אין לה להיות במעלה יותר מ'תוכו', אבל מכיוון שאמרו 'תוכו כברו' נמצינו למדים, שתחילה יעמיד את 'ברו' בצורה הראויה (כמנהג אבותיך), ולאחמ"כ יתייגע להתאים את ה'תוכו' שגם יהיה באופן הראוי.

וכן ייאמר בכל ענין, יעמיד את עצמו ב'גדרי הקדושה' אשר הנהיגו בין קהל יראי ה', ואם אינו רוצה להיות 'סותר' את עצמו יעבוד לאחמ"כ לתקן את התוכו, אבל ח"ו מלפרוץ את הברו בגלל התוכו שעדיין איננו בשלימות הראוי.

שמים, לשונם ומלבושם, והיתה מחשבתו להשתדל לפתות את בני ישראל שיסורו מדרכם זו, ועי"ז בוודאי ישיגם, וזו כוונת הפסוק אמר אויב ארדוף אשיג, ואיך אשיגם, אחלק שלל - של"ל הוא ר"ת שם לשון לבוש, שאם אפתה אותם שעכ"פ חלקם וקצתם יתמצו לשנות דברים אלה, בוודאי אשיג אותם, אבל לא עלתה בידו וסוס ורכבו רמה בים'.

אם הדברים אמורים כלפי כל דור ודור הרי על אחת כמה וכמה בדורנו אנו שרבו הנסיונות שצריכים ההורים להעמיד חומות של ברזל לשמור על בתיהם לבל יבוא הנגף, ורק בכח גדרים אלו להיות כתרים מפני הפורענות לבל יצאו הבנים לתרבות רעה ל"ע".

וכל אשר לרעך - סיום עשרת הדברות בבין אדם לחברו כי זה עיקר התורה

בסיום עשרת הדברות אמר הקב"ה 'וכל אשר לרעך', ואמרו צדיקים שבא ללמדנו שזהו 'תכלית' עשרת הדברות ותכליתה של כל התורה כולה - שיטהר

העם וגו'. עכ"ל. כלומר, מפני שהיו ישראל 'קרובים' בדעתם לארץ מצרים ולטומאתה, על כן הוצרך הקב"ה לסובבם במדבר ולהרחיקם ממצרים שמא יראו אותם ויחזרו לסורם^ט. על פי זה מפרש בלישנא דקרא (ישעיה נז ט) 'שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' שלום שלום לרחוק' - למי שמתרחק מחשש עבירה ועוון ע"י גדרים וסייגים, כי בזה נעשה קרוב אל הקב"ה, שהרי ע"י גדרים וסייגים נשמר שלא להכשל בעוונות.

ובבלל ענין זה, שלא להיות 'אויבער חכם' (מתחכם), וכל יחיד ויחיד ישמור את עצמו במנהגי ומסורות אבותיו ורבותיו ובתוך הגדרים שגדרו גדולי עולם בכל דור ודור, ובוזה יהיה שמור מכל 'פגעי ומקרי הזמן'... כה ביאר הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע את הפסוק שבשירת הים (טו ט) 'אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל, וצ"ב, מאין היה פרעה בטוח שישגם ויחלק שללם, אלא כי נודע לו 'סוד הדברים' כיצד עמדו ישראל בקדושתם בתוככי ערוות מצרים, ובזכות מה נגאלו - והוא בזכות שלושה דברים, ואלו הם שלא שינו את

בפרשתן (יה ג-ד) 'אשר שם האחד גרשום כי אמר גר הייתי בארץ נכריה, ושם האחד אליעזר כי אלוקי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה', מקשה הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ח"ח עה"ת) למה קרא בנו בכורו בשם 'גרשום', הלא היה לו להקדים לקרוא שם הראשון אליעזר לזכר הנס שניצל מחרב פרעה, ותירץ שרצה משה רבינו לחזק אצלו הידיעה וההרגש שהוא נמצא בין גויים עובדי ע"ז ואינו מתחבר אתם כלל וכלל, וכדי להזכיר זאת אצלו תמיד קרא בנו הראשון בשם 'גרשום' שידע כל הזמן שאינו אלא גר בארץ נכריה, ואין לו שום שייכות והתחברות לאותה ארץ ואנשיה (והדברים נוראים למתבונן, שהרי מדובר כאן במשה רבינו, ואף הוא צריך להזכיר לעצמו בכל עת שלא להימשך אחרי אנשי הארץ, ומה נענה אנן...).

ט. הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל ביאר בטוב טעם ודעת על פי מעשה שהיה עמו שבילדותו הלך להשתתף בשוה"ט אצל אחד האדמו"רים, ודחף עצמו עד שהגיע לעמוד בסמוך למקום ישיבת הרבי, כל זה היה עד שהרבי נכנס, כי אז נטלוהו הגבאים וכעלה נידף שילחוהו מחוץ לשולחן... ולפתע, נכנס ילד קט - מיד פיניו לו מקום והושיבוהו בסמיכות לרבי, לנגד זה לא יכול היה להחריש ושאל את אחד המסובין מה נשתנית מילד זה, אמרו לו 'ילד זה נכדו של הרבי...' אין זה אלא מפני ש'קרוב' הוא, כאן למדתי 'קרוב' מהו - שבידו לפרוץ את כל המחיצות ולעמוד למעלה למעלה, אמור מעתה, אם השל"ה כתב שהמתרחק מהעבירה נחשב כ'קרוב' עד כמה יעלה ויבוא זה האיש...

י. סיפר כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקע - ארה"ב שליט"א שנכנס אליו יהודי שמוצאו מרוסיה (רוסלאנד) ובתוך הדברים הזכיר שבכל עת שהותו ברוסיה הלך הוא וביתו בדרך התורה והמצוות, התפעל מאוד הרבי מאותו יהודי שהצליח לעמוד בעוז ובגבורה כנגד שלטונות הרשע שזממו למחוק כל 'זכר' של יהדות ואידישקייט, ואמר ליהודי, אה, עמדתם בעוז במסירות נפש, נענה הלה ואמר בפשטות שאין כאן מסירות נפש כלל אז גאט לאזט נישט טאר מען נישט - שאם הקב"ה אינו מרשה אזי הדבר אסור... הוסיף הרבי, כל זה היא היא 'אמונה פשוטה' ללא כל התחכמויות, בלי שום תירוצים וטענת אונס - רק אז גאט לאזט נישט טאר מען נישט (הובא באמרות טהורות בשלח). יא. משל אומרים ש'התפוח אינו נופל רחוק מן העץ', ומכיר אנכי רבים המשקיטים סערת לבם במאמר זה, אבל עליהם לדעת, שכל זה אינו אלא ברוח מצויה, אבל, בשעה שמשתוללת רוח סערה וודאי יעופו התפוחים יתפזרו ויפלו אף רחוק מן העץ... ועיננו הרואות שה'תפוחים' נופלים רחוק רחוק... ואוי לו לאב היושב שאנן.

באר הפרשה - יהרו

האדם מידותיו, יתנהג בין אדם לחברו בדרך הישר והטוב הן ב'עשה' - לסייעו ולעודדו בכל מיני עזר וסיוע², הן ב'לא תעשה' להזהר בכבודו ולא לביישו, למנוע ממנו אפי' צער כל דהו³. יש שהוסיפו עפ"י הידוע (סמ"ג, מצוה ראשונה) שיש תרי"ג אותיות בעשרת

הדברות עד 'אשר לרעך' ולא עד בכלל, לרמוז על תרי"ג המצוות (ו' אותיות האחרונות כנגד ז' מצוות בני נח ומשלימים יחדיו למנין 'כתר'), וכלומר, שכל תכלית תרי"ג המצוות להביא את האדם להיות אשר לרעך⁴, להיות כל מהותו פונה ומתבוננת בצרכי רעהו⁵.

יב. מצינו בפרשתן ענין ה'חסד' במצוות ביקור חולים, דכתיב (יה כ) 'והודעת להם את הדרך ילכו בה' ואמרו חז"ל (ב"מ ל:): 'זו ביקור חולים'. ונביא כאן מעט ממילי מעלייתא בענין זה. בספר 'סודי רזיא' המיוחס לרבי אליעזר בעל הרוקח ז"ל כתב 'הבא לבקר את החולה ידבר על ליבו דברי נוחמין' (הובא בילקוט ראובני ר"פ וירא).

וז"ל הריא"ז ז"ל (בספר פסקיו למסכת נדרים פ"ד ה"ג אות ב) 'ביקור חולים מן התורה, שנאמר (במדבר טז כט) 'ופקודת כל אדם יפקד עליהם' (ומקורו מנדרים לט:), ומצוה גדולה היא שחיי החולה תלויין בו שעל ידי הביקור מיקל מחוליו, ועוד שעל ידי הביקור מיעצין אותו על רפואתו ומחזקין אותו ומישבין דעתו וגורמין לו שיחיה, ואם אין דורש ואין מבקש פעמים שהוא משתעמם ומכביד בחוליו וגורמין לו שימות והרי הן כשופכי דמים'.

והרמב"ם ז"ל כתב בספרו הנהגות הבריאות בכתב יד (הובא בעינים למשפט נדרים לט:): **לספר לחולים ספורים משמחים שירחיבו את נפשו וירחיבו את לבו, ולחדש חידושים שיסיחו את דעתו ויצחק עליהם מהם - הוא וכל חברותו, ויבחרו לשמשו ולעמוד לפניו מי שישמח בו, כל זה מחוייב בכל חולי'.**

עוד כתב שם 'החולה ישוחח עם אשר שיחתו נאה לו, וזה הראוי ביותר, כלומר, השיחה עם האדם שהוא דורש בשיחתו, הן בכלל דבוריו המעדינים והמנעימים, הן בכלל שכלו השנון קלות דרכי מחשבותיו, כי כל זה מרחיב לב ומפיח את המחשבות הקודרות'.

וב'סדר היום' כתב, וז"ל, 'וביקור חולים אע"פ שהיא גם כן גמ"ח, אפילו הכי היא גם כן גדולת הערך כמו שאחז"ל (נדרים לט:): 'ביקור חולים אין לו שיעור', והענין הוא, כי גומל חסד עם הגוף ועם הנפש, שלפעמים משיב נפשו של אותו חולה בטוב טעם ודעת אמריו, ודבריו דברי פיוס ורצוי וחיזוק לסומכו על ערש דוי, ובעינינו אנו רואים הענין הזה, כי לפעמים אדם נכנס לבקר את החולה ויושב עמו שעה או ב' ואומר החולה עצמו נחמתני נחמתני החזרת נשמתני בי ואנו רואין שהקל מעליו חליו'.

הובא בספה"ק שסגולת מצות ביקור חולים, שהמבקר לא יהיה לו ייסורים ומחלה זו, ומקור הדברים הוא כדאיתא בגמ' (נדרים לט:): 'ואם ביקר מה שכרו, מה שכרו כדאמר ניצול מדינה של גיהנם, אלא מה שכרו בעוה"ז ה' ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו' (תהילים מא ג-ד), ה' ישמרהו מיצר הרע ויחייהו מן היסורין וכו'. בספר 'חוט המשולש' מביא מעשה, הגביר הבארון ר' שמעון וואלף רוטשילד היה מיווד עם בעל הכתב סופר, בעת היותם במקום המרפא היו השניים נפגשים, והיה הבארון רוטשילד מתעכב עמו כדי לשמוע מפיו דברי תורה וחכמה.

פעם שינה הבארון ממנהגו והזדרז לקצר את מפגשו עם הכתב סופר, תמה הכתב סופר לפשר הענין, השיבו הבארון היות וראיתי שהרב אינו בקו הבריאות מיהרתי להיפרד ממנו לשלום, והוסיף ואמר חז"ל דורשים (ב"ק ק). ילכו - זה ביקור חולים, ומרמזים בזה חז"ל כי לפעמים שהמבקר את החולה מכביד ומקשה עליו בעצם ביקורו הן מפאת חולשתו והן משום שהחולה אינו רוצה שיראוהו במצבו הירוד וכדו' במקרה כזה מצוה על האדם לקיים את ה'ילכו', ללכת ולא להתעכב אצל החולה ואדרבה על ידי ילכו מקיים מצות ביקור חולים (הכתב סופר היה מקלס את הדברים ומסרם בשמו של הבארון).

יג. ויזכור דברי רש"י בפרשתן דכתיב (כ כג) **ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך, וכתב רש"י (שאם תעלה במעלות) נמצא שאתה נוהג בהם מנהג בזיון, והרי דברים קל וחומר, ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון, אמרה תורה הואיל ויש בהם צורך לא תנהג בהם מנהג בזיון, חנרך שהוא בדמות יוצרך, ומקפיד על בזיונו, על אחת כמה וכמה...**

יד. הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע אמר פעם לחסידיו, דעו לכם שאם ממהר אדם לבית המדרש להתפלל ולומר כל נדרי בערב יום הכיפורים, ותוך כדי הליכתו ניגש אליו יהודי ורוצה לשפוך לפניו את כאב לבו על צרותיו הפוקדות אותו ולקיים דאגה בלב איש שיחנה, חלילה לו מלעצור בעד היהודי בכדי למהר לכל נדרי. כי הלא כל

בדברות אלו - בין אדם לחברו, יותר ממה שנוהר בבין אדם למקום^{טז}, כי עיקר העיקרים הוא 'בין אדם לחברו'. וכבר אמרו חז"ל (סוטה יד.) 'תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים'^{טז}.

ובעין דברי הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (ליקוטי יהודה בפרשתן), דאיתא ברש"י (יה א) שו' שמות היו ליתרו, ואחד מהן הוא 'יתר', על שם שיתר פרשה אחת בתורה - 'ואתה תחזה' וכו' (פסוק כא). ולכאורה צ"ב שהרי לא כאן תחילת דברי יתרו, אלא בפסוק זי"ן כדכתיב 'ויאמר חותן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עושה', אלא מכאן ראיה שלומר איש לרעהו

כתב המבי"ט (בית אלוקים שער היסודות פ"ב) הנה חמשת הדברות הראשונות שנכתבו ב'לוח' הימין משני הלוחות מדברים ממצוות שבין אדם למקום - אנכי, לא יהיה לך, שבת ושאר הדברות שעל האדם לקיימם בינו לקונו, ואילו חמשת הדברות האחרונות מדברים מ'בין אדם לחברו' כ'לא תרצח' ו'לא תגנוב'. והנה המתבונן יראה כי דברות של בין אדם למקום ארוכות המה, ואילו המצוות שבין אדם לחברו נאמרו בקוצר אמרים 'לא תגנוב' ותנו לא, ומאחר ששני הלוחות שווים בגודלם היו, נצטרך לומר כי האותיות של הדברות האחרונות גדולות היו בהרבה מדברות הראשונות, - וטעם הדבר כדי שיהא נראה וניכר לכל חיוב הזהירות

מהות כל נדרי ומהות יום הקדוש הוא הרי תשובה שלימה, ותשובה מה היא, לקיים ואהבת לרעך כמוך בהידור... כי זה כל האדם.

בדרך זו ביארו את הכתוב (משלי כז ט) 'כמים הפנים אל פנים כן לב האדם אל האדם'. כי כדי לראות את דמותו נשקפת במים, יש לאדם להתכופף מעל גבי המים. כך לב האדם אל האדם - בכדי לקיים 'ואהבת לרעך כמוך' כראוי יש להתכופף באהבת רעים אל הזולת ולא להתנשא עליו.

גדול כח האחדות לעמוד בפני היצר הרע, וכפי שביאר הגרעק"א זי"ע ש'ההר' הוא היצר הרע הנקרא 'הר' (סוכה נב.) וזהו מה שנאמר בפרשתן (יט ב) ויחן שם ישראל באגודה אחת, כנגד ההר - זהו הכח נגד היצר הנדמה להר (וכן הוא בתורת אבות בשם הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע).

טו. ומה רב טוב הצפון למי שאינו עומד על מידותיו ומוותר משלו. כדאיתא בזוה"ק (הקדמה ב: הובא ב'אור החיים' הק' בראשית א א, בפ"י הי"א), וז"ל. עוד יתפרש תיבת בראשית על דרך אומרם ז"ל (הקדמת זוהר ב') כי בשעת בריאת העולם נכנסו האותיות לפני הבורא, נכנסה ת' ואמרה לפניו רבונו של עולם רצונך לברוא בי העולם... ואת כולם השיב ה' כי אינו חפץ לטעם האמור בדבריהם לכל אחת ואחת, עד שנכנסה ביי"ת וקבלה וברא בה העולם דכתיב בראשית, אל"ף שתקה (אף שראתה שהאות שלאחריה עולה לגדולה והיא נשארת מאחור - בקטנותה), אמר לה הקב"ה אל"ף למה את שותקת... את תהיי ראש לכל האותיות... וממנה התחילו את עשרת הדברות - 'אנכי ה' אלקיך' (פרשתן כ ב). מכאן שמדת הוויתור משתלמת לבסוף, ואף אם לפעמים נדמה בעיני האדם שירוויח על ידי השמעת טענותיו ותביעת זכויותיו, או לכה"פ עליו להשיב לחבירו מנה אחת אפיים ללמדו לקח... אך האמת אינה כן, ואדרבה בשכר השתיקה במקום שיש לו זכות הדיבור זוכה להתעלות ולהיות לראש.

טז. חידוש נפלא מצינו ב'ספורנו' (כ יב) שדברי הכתוב למען יאריכון ימין במצות כיבוד אב לא קאי רק על מצוה זו, אלא על כל החמש דברות ראשונות שקדמו לה, ובכולם השכר למען יאריכון ימין בעולם הבא - בעולם שכולו ארוך (קידושין ט:), ומסיים בזה"ל, אמנם חמשה דברות האחרונות, והן שלא נזיק לאדם בגופו בכבודו ובממונו במעשה בדבור ובמחשבה, הן אזהרות ששומרות מהעונש בעולם הבא ובעולם הזה, עכ"ל. ומפורש בדבריו ששכר ועונש על מצוות שהבין אדם מקום הוא בעולם הבא, אמנם במצוות שבין אדם לחברו הרי נפרעים גם בעולם הזה ומידה טובה מרובה. וכך מבואר בחז"ל (תוספתא פאה פ"א ה"ב) שעל עבירות שבין אדם לחבירו נענשים בעולם הזה. וכך היה מרגלא בפומיה דהרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע, כי על עבירות החמורות ש'בין אדם לחברו' נפרעים מן האדם בעולם הזה, ומשם באים רוב הצרות והייסורים ומכאובים הקשים שסובלים בהאי עלמא, וכל הגהנום בעולם העליון אינו אלא על עוונות של 'בין אדם למקום'.

יז. הגר"א מווילנא זי"ע אמר, דדרך הרוצה לבדוק את ה'ספר' מה טיבו יעיין בתחילת הספר ובסופו ומזה יבין טיבו וטיב מחברו, כמו"כ בספר התורה הזה נבין מעלת מדת גמילות חסדים ממה שפתחה תורה וסיימה בגמילות חסדים.

ואופנים שאין בהם יצר הרע, ואינו נצרך גם לברואי מטה אם אין בהם יצר הרע, ע"כ כפה עליהם הר הוא היצר הנדמה ל'הר' (סוכה נב.), כלומר שהחזיר להם את היצר הרע כבראשונה"י, ובוה חזרה מעלתם למקומה, כי מעתה יהא להם במי ובמה להלחם"י.

הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בפרשתן ד"ה וישמע) מבאר בדברי רש"י בריש הפרשה 'מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', דכלל זה נקוט בידך, כל מי שבידו ליפול עמוק עמוק יש בידו גם כח להעפיל מעלה מעלה, ומהאי טעמא גדולים ישראל ממלאכי השרת (סנהדרין צג.), כי מצד החומר שבהם הם מסוכנים ליפול ח"ו מטה מטה, ממילא יש גם כן בידם להתעלות ללא שיעור וגבול (משא"כ המלאכים אין להם יצר הרע [שבת פט.]. ואין שייך בהם 'נפילה', א"כ אף 'עליה' אין בהם ולכן הם קרויים 'עומדים'). והנה יתרו שראה את גדולתם של ישראל שעלו והתעלו ללא קץ ב'קריעת ים סוף' ואף ראה את נפילתם לאחמ"כ ב'מלחמת עמלק' - אשר קרך בדרך (לשון טומאה כפי רש"י שם) וזנב בך כל הנחשלים אחריו (דברים נה יח), הבין שעתה אמורים בני ישראל לעלות ולהתעלות שוב ללא שיעור, על כן מיהר לבוא להסתופף בצל השכינה ובתוך עם קדוש ולקבל התורה.²

לא טוב הדבר אשר אתה עושה' אינם בכלל 'פרשה אחת בתורה', וכל חשיבותו אינו אלא בעזרתו לרעהו בעצה טובה, ובמעש.

כפה עליהם הר - עיקר חשיבות האדם שנקרבו שוכן יצר והוא מתגבר עליו

בפרשתן (יט יז), 'ויתייצבו בתחתית ההר', ובגמרא (שבת פה.) דרש רבי אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית... והק' התוס' (ד"ה כפה) שהרי כבר הקדימו נעשה לנשמע ומרצון קיבלוה, מדוע הוצרכו שוב לכפות עליהם (ועיי"ש מה שתירצו). וביאר מרן הבעש"ט הק' (כתר שם טוב מז) כי אין כל כך רבותא להכריז 'נעשה ונשמע' בשעה שהם שרויים במצב הארה (אורות) זכים ומצוחצחים אחר מ"ט ימי הספירה שהכינו עצמם לקראת קבה"ת, מכיוון שידע הקב"ה שלא לעולם יישארו במצב טוב ויבואו ימי החשיבה, על כן כפה הר כגיגית שיקבלו על עצמם עול תורה בכל אופן ומצב - אף כשהם צריכים לבנות עצמם לכך, והיא היא עיקר קבלת התורה.

בעי"ז ביאר הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע שכשעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן ובטל מהם יצר הרע, ובמצב כזה שוב אין חפץ להקב"ה בעבודתם, שהרי כבר יש לו בשמים ממעל רבי רבבות מלאכים שרפים

יח. בפרשתן (יט ב) 'ויחן שם ישראל נגד ההר', וברש"י, כל מקום שאתה מוצא נגד פנים למזרח'. מתאמרא בשם הרה"ק מקאצק זי"ע 'כל מקום שאתה מוצא נגד' - שעומדים לנגד מפריעים המונעים אותך מעבודת ה', הרי"ז סימן מובהק ש'פנים למזרח', כלומר שהנך הולך בדרך הישר והטוב.

יט. וצריך לדעת כי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואף אם נצחו היום לא ירגיע את רוח המלחמה אשר הבעיר בקרבו, כי היצר אורב עליו ומבקש להפילו גם באותו דבר שכבר ניצח אותו אמש ותמול שלשום. כך הביא בספר 'יד יוסף' (דף ס"ו אות ע"ה) בשם אחד מידידו שראה בעצמו בכתני"ק של כ"ק מרן הגה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זצוק"ל, לפרש מה שנאמר בסוף הפרשה (כ כג) 'ולא תעלה במעלות על מזבחי', שהנה העולה בסולם, אזי בכל שליבה ושליבה שהוא עולה רגליו עומדות על יסוד מוצק ואין כ"כ סכנה שיפול אחורנית, לעומתו העולה במדרון משופע ותלול לראש ההר הרי בכל רגע ורגע יכול הוא להתדרדר לאחוריו, כי אינו עומד בשתי רגליו על קרקע ישרה וחלקה. וכנגד זה דיבר הכתוב 'ולא תעלה במעלות על מזבחי' - אל תדמה בנפשך שהעלייה במדרגות העבודה משולה היא לסולם שעולים בו במעלות שכבר אין סכנה שישוב לאחוריו, לא כן, אלא העלייה בהר ה' נמשלת היא לעולה במדרון ולא ב'מעלות', שהרי היצר הרע מנסה בכל עת להפילו שוב ושוב, על כן יחזיק לעולם במלחמת קודש זו.

כ. ואין הקב"ה מבקש מהאדם אלא שיעשה לפי כוחותיו, ואם יעשה כן אזי הקב"ה ישלים לו את השאר. כך ביארו צדיקים (רמתיים צופים) בדברי רש"י דלעיל 'מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', וביארו, שהכוונה, איזו שמועה שמע יתרו שממנה הבין והרגיש שיש בכוחו להיות מבני ישראל, ושיוכל לעמוד בקיום כל התורה כולה ומצוותיה, אלא ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, שאין חפץ הקב"ה בנצחון על היצר אלא כל רצונו הוא

ולכאורה יש לתמוה, אם כבר עמדו בהגליהם בירושלים על הר הבית מדוע החזירם הקב"ה מצרימה לקיים בהם שוב 'יציאת מצרים', ולא השאירם שם להיות יושבים בארץ זבת חלב ודבש על מי מנוחות - בקבלת התורה בארץ ישראל. אלא מכאן, כי לא כך היא דרכה של תורה, ואי אפשר 'לקבל את התורה' מתוך שובה ונחת, ורק על ידי יגיעה וטורח הדרך היו ראויים לקבל ולהשיג את התורה, לעלות מעלה מעלה בהר ה' ולקום במקום קדשו.

וקידשתם היום ומחר - קדושת האדם בלבו ובשמירת המחשבה **בפרשתן** (יש י), 'ויאמר ה' אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומחר', כאן למדנו חיוק גדול

ביותר, היה אומר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות ד"ה ומשה) כי אמרה תורה (כ יז) 'ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלוקים', תיבת 'ערפל' נוטריקון 'אראפ-פאל' היינו נפילה ומעידה, והכוונה, שאף בעת הנפילה והירידה על האדם לדעת ולהבין אשר שם האלוקים, כי אדרבה 'שם' הוא האלוקים, כי מתוך נפילתו אפשר לו להתעלות יותר ויותר^{כא}.

וכך ביאר הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע בפרשתן דכתיב (יש ד) **ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, ובתרגום יונתן** (מתורגם ללשון הקודש) 'עוד בהיותכם ממצרים העליתי אתכם על כנפי נשרים, ובאתם אל מקום הקודש והמקדש לערוך שם את קרבן הפסח, ומשם הקרבתי אתכם לקבל את התורה הקדושה'.

המלחמה בו, וכל יסוד היהדות הוא המלחמה התמידיית עם היצר הרע, על כן אמר, אם זה עיקר התורה כולה, אף אני אוכל עמוד להיות נמנה כחלק מבני ישראל, להילחם עם יצרי, שאף אם אין בי כח לנצחו, מכל מקום יש בכוחי לעמוד בקשרי המלחמה.

והעיקר שלא יתיימש, ישמח ויגל במתנת גורלו - גם ברוחניות, וכמו ששמעתי לבאר במה שנאמר 'ולא תעלה במעלות על מזבחי', שהנה העולה במדרגות הסולם הרי כל עלייה ועלייה ניכרת היא, שמקודם עמד במדרגה נמוכה יותר ועכשיו עלה ונתעלה, לעומתו העולה ב'כבש' כמעט ולא ניכר ההבדל בין פסיעה לפסיעה, ואמר הקב"ה לישראל 'אל תעלו במעלות למזבחי' איני מבקש מכם עליות גדולות, אלא 'עלו בכבש', כי כל 'פסיעה' שאדם עושה עבור הקב"ה יש לזה חשיבות רבה אצל אבינו שבשמים. וממילא אל יתיימש לומר אין בכוחי לעשות הרבה, כי אין הקב"ה מבקש ממך אלא לפי כוחך ומצבך, ואם בידך לעשות רק פסיעה קטנה - זו היא חובתך עתה, ואם כה תעשה הרי ישמח ה' במעשיו (בענין אחר פירש ב'פרדס יוסף', שבא הכתוב ללמד לאדם לעשות פסיעות שאינם ניכרות - כי העיקר הוא 'הצנע לכת עם ה' אלוקיך').

בעי"ת בני ברק יצ"ו מתגורר יהודי ירא ושלם, אשר לפרנסתו נוהג בטעקס"י (מונית), לפני שנים זכה והסיע את הגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע, תוך כדי הנסיעה התאונן בפניו כי טרדת הפרנסה מונעתו מלימוד התורה, באמרו כי לאחר שהוא עמל כל היום מבוקר ועד ערב כבר אינו הולך אפילו לשיעור תורה אחד, בודעו כי ממילא מיד כשיתיישב על מקומו תחטפנו שינה. אמר לו הגה"ק דע לך יהודי, שבאם תלך לשיעור בערוב היום, אזי אפילו אם יעצמו שמורות עיניך ותירדם, תקבל את שכרך משלם כמו שהיית שומע את כל השיעור כולו, כי משמיא אין דורשים מאדם שיעשה כי אם כפי יכולתו, ואת השאר משלים לך הבורא.

כא. הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע היה עוסק יומם ולילה בפדיון שבויים להציל אחינו בני ישראל מיד ה'פריצים' שהיו משליכים את ה'מושקעס' (היהודים שהיו שוכרים מהם את בתי במזיגה), פעם אחת התברר לו לאחר שפדה את השבוי, שה'שבוי' שפדה אינו צדיק אלא גנב הוא שנתפס בגנבתו, והצטער הרמ"ל על הזמן והכוחות שכילה עד שהצליח לפדותו כי לא ידע האם היה זה 'מצוה' אם לא... ונמלך בדעתו, שהרי אמרו חז"ל 'מצוה גוררת מצוה', וזאת יהיה לו לסימן, אם יזדמן לפניו מיד דבר מצוה ידע שגם אותו פדיון למצוה יחשב, ואכן, מיד נקלע לפניו עוד עסק של פדיון שבויים, אך שוב נתברר לאחר מעשה שהלה גנב... על כן, חשב בלבו - לכה"פ אחזירנו לדרך המוטב, והחל מדבר על ליבו הנה ראה עד היכן הגעת ע"י גניבותיך.. הרי מחמתם הושלכת לבור צלמות וכמעט שהגעת לשערי מות... אמר לו הגנב, מה קרה... אדארעכפאל... (נפילה - שנתפסתי בגניבתי על חם), נו, ממשיכים הלאה... הן אמת שהפעם נכשלתי ותפסו אותי בשעת מעשה אך שוב אמשיך בשלי בתקוה שבפעמים הבאות יצליח זממי בידי, ולא אירע מאומה מכך שנופלים... אמר הרמ"ל כל מעשה זה לא בא אלא ללמדני שלא להתרגש מ'נפילות', אלא להתחזק ולהתחדש כאילו לא אירע כלום.

באר הפרשה - יהרו

שהקב"ה יוותר לו על עוונותיו ופשעיו, עצתו יוותר מעוהו - יוותר מעט מהנאת בני מעיו, כלומר, שיקדש את עצמו בקדושת אכילה ושתייה ותענוגי עולם הזה ולא ישתמש בהם יותר מכפי צרכו¹, ועי"ז ימצא חן בעיני אלוקים, וקל רחום וחנן ימחל לו על כל אשר העוהו².

והעיקר לשמור את מחשבתו בנקיות בקדושה וטהרה, והדברים שווים לכל נפש, כביאורו של 'ספר החינוך בפרשתו בביאור מהות מצוות 'לא תחמוד את כל אשר לרעך' (מצוה תט"ז) וז"ל. 'ואל תתמה לומר, ואיך יהיה בידו של אדם למנוע לבבו מהתאוות אל

ביסוד היהדות והוא 'קדושת חייו' של איש היהודי. ביאר בה הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (לקוט"א יא) כי היצר בא אל האדם ומבלבל אותו בפיתוייו - מיום המחר תתחיל בעבודת ה' כראוי, ולעת עתה תשאר במצבך. ע"ז אמרה תורה וקדשתם היום - תענה ליצרך באותו 'משקל לשון', היום אקדש עצמי ואתקרב לבוראי³, ומחר - נראה...

חזברים לדברים, ביאורו הקדוש של הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע (נועם אלימלך פר' נח) על דברי חז"ל (ב"ק נ. ועי' ב"ר סו ד) 'כל האומר הקב"ה וותרן, יוותרו מעוהו'. וביאורו, שכל האומר - כל הרוצה

כב. דורשי רשומות רמזו בפסוק (יט ה) 'והייתם לי סגולה' כי צורת נקודת סגול היא משתי נקודות בשורה העליונה, והן מרמזות לשתי עינים, ותחתיהן נקודה אחת הרומזת לפה, וזה מה שהקב"ה מבקש מן האדם 'והייתם לי סגולה' ש'סגול' זה יתנו לו - על ידי השמירה עליהם.

עוד נלמד בפרשתו אודות קדושת דיבור ושמירת הלשון, שנאמר בפרשתו (יח כא) 'אנשי אמת', וברש"י, אלו אנשי הבטחה. איתא בספר בית פינחס לבעל הפתחא זוטא לפרש על פי מה דאיתא שהנזהר מלדבר דיבורי שקר ומקיים ככל היוצא מפיו זוכה הוא שדבריו וברכותיו יתקיימו ותפילותיו ייענו, וכן העמיסו בלשון הפסוק (במדבר ל ג) 'לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה', שמי שאינו מיחל דברו זוכה שכל היוצא מפיו יעשה, היינו כל ברכותיו ובקשותיו בתפילותיו. ובזה יבואר גם מה שפירש רש"י אנשי אמת אלו בעלי הבטחה - שיכולים הם להבטיח שהרי דבריהם יתקיימו. וכך אמרו בגמרא (שבת פו:) על הפסוק בפרשתו (יט א) ביום הזה באו מדבר סיני - יומא קמא לא אמר להו ולא מידי. ומבאר הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע (פרשת במדבר תשמ"מ) דהוא ענין של הכנה לתורה מלה בסלע שתוקא בתרין על ידי שתיקה שיהיה פה נקי ופה קדוש.

כה ביאר הרה"ק מרוז'ין זי"ע (עירין קדישין) את האמור בסוף פרשתו (כ כא) 'מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך', שבא הכתוב ללמדנו את הדרך אשר נוכל גם בימינו אנו לעשות מזבח לה' ולהקריב עליו קרבנות, והוא על ידי 'אדמה' - מלשון דומיה ושתיקה (וכמו 'לך דומיה תהילה', תהילים סה ב), שהבולם פיו וסוגרו מלדבר דברים אסורים או מלהשיב לרעהו הרי בזה מקיים הוא בעצמו 'זבחת עליו את עולותיך' - שמקריב הוא קרבן כליל להשי"ת, ולא עוד אלא שע"ז זוכה להשיג את השלמות, וכמו שנרמז במה שאמר 'ואת שלמיך'.

כג. ולא יהיה חלילה בין אלו שהמליצו עליהם, שהם יושבים בסוכה, אך מכיוון שראשם ורובם מונח בתוך הקערה נמצא שאוכלים מחוץ לסוכה... הגה"צ רבי אהרן כהן זצ"ל בעל ה'בית אהרן' על הש"ס, היה מתלמידיו של הרה"ק רבי אהרן ראטה זי"ע (אשר כידוע עורר רבות בענין עבודת האכילה בקדושה ובטהרה ואף חיבר על כך את ספרו 'הק' שולחן הטהור). פעם פנה ר"א אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע וביקש מעמו עצה ותושיה איך להתגבר על תאוות האכילה ולא לאכול אלא כפי צורכו ובמתינות. אמר לו החזון"א, טבע הטביע הקב"ה בברייתו שא"א שירצה האדם שתי רצונות שווים בחזק תאוותם, ואם יש לו כמה רצונות חייב להיות שאחד מהם חזק ותקיף יותר מחברו. על כן עליך לחזק בלבך את הרצון הטוב ללימוד התורה הקדושה ותתאוה באהבת בוראך עד שרצון זה יגבר על רצון האכילה. וסיים החזון"א, בטוחני שהגה"ק בעל 'קצות החושן' לא היה מרגיש טעם בקוגל שאכל, מרוב חשקו ויגיעתו בתורת ה' תמימה.

כד. סיפר הסבא מנובהרדוק זצ"ל, שפעם תפס שוטר אחד גנב בשעת קלקלתו, מיד אסרו בזיקים ובכבלי ברזל ונטל אותו בדרכו לבית האסורים (בימים ההם היה השוטר כובל ידו אחת, ובשני כבל את ידו של הגנב וממילא לא היה יכול לברוח), בהיותו בדרך עבר הגנב בשכונת מגוריו וכל מכריו וקרוביו הביטו עליו בבוז על שנכשל ועשה מעשים אשר לא יעשו, מכיוון שלא היה יכול לסבול את צער הבזיונות החליט לעשות מעשה, במקום שהשוטר ילך לפניו והוא ישרוך רגליו אחריו התקדם ורץ לפני השוטר ועשה עצמו כמובילו לבית האסורים, והחל גוער בו - מדוע אינך ממחר לבוא אחרי, והוכיחו על המעשים הנלוזים אשר עשה, לעומתו השיב השוטר שלא כן הוא, אלא אני המוביל

והזכה, כי היא ראשית כל המעשים וסופן, וזהו לפי הדומה עניין 'לב טוב' ששבתו חכמים במסכת אבות (ב ט), עכ"ל.

כל ישראל יש להם חלק בתורה – אפילו מתוך מ"ט שערי טומאה

שבת קודש זו נקראת בפיות עם קדוש 'שבת קבלת התורה' וכשמו בן הוא, שהרי 'הקריאה מעוררת את הזמן' (שש"ק ח"א תה, וכן הוא בפרי צדיק פר' בא יא מה'חווה), וקבלת תורה מסיני בפרשתנו היא שנויה. ובשבת קודש זו מתנוצצים ניצוצי אורה ממעמד קבלת התורה בלבבו של כל אחד מישראל, ומסוגל זה היום לקבל תורה מחדש¹, בקבלה טובה של לימוד התורה הקדושה².

אוצר כל כלי חמדה שיראה ברשות חברו, והוא מכולם ריק וריקם, ואיך תבוא מניעה בתורה כמה שאי אפשר לו לאדם לעמוד עליו³. שזה הדבר אינו כן, ולא יאמרו אותו זולתי הטיפשים הרעים והחטאים בנפשותם, כי האומנם ביד האדם למנוע עצמו ומחשבותיו ותאוותיו מכל מה שירצה, וברשותו ודעתו להרחיק ולקרב חפצו בכל הדברים ברצונו. ולבו מסור בידו על כל אשר יחפוץ יטנו, והשם אשר לפניו נגלו כל תעלומות, חופש כל חדרי בטן רואה כליות ולב, אין אחת קטנה או גדולה טובה או רעה מכל מחשבות האדם נעלמת ממנו ולא נסתרת מנגד עיניו, ישיב נקם לעוברי רצונו בלבבם, ונוצר חסד לאלפים לאוהביו המפנים לעבודתם מחשבותם. שאין טוב לאדם כמו המחשבה הטובה

אותך לבית האסורים על מעשה הגניבה שעשית, וכך התווכחו ביניהם ותושבי העיר לא ידעו למי להאמין, עד שהגיע חכם אחד ושאל אותם למי משניהם יש את המפתח לפתוח את האזיקים ומזה ידעו מי השוטר ומי העבריין, ובזאת התכוון הסבא לומר בדרך מוסר, שלפעמים כובש היצר הרע את האדם עד שנראה שהוא שולט עליו לגמרי ח"ו, אבל על האדם לדעת כי היצר מנסה להפוך את הקערה על פיה שירגיש האדם שהוא אסור באזיקי היצר, ובאמת אינו כן כלל וכלל, אדרבה ה'מפתח' להצלתו נמצאים בידי ולא בידי היצר, אמור מעתה שהוא 'בעל הבית...' ובידו להתנתק מהם ברגע שהוא מחליט לעשות כן, וממילא ירד ויתבטל כל כוחו של היצר⁴ ויוכל לעלות מעלה מעלה. כה. הרה"ק ה'בית הלוי' זצוק"ל (בפרשתו) תירץ בדרך משל לשאלה זו, במשל למי שהבעיר בו יצרו 'אש זרה' לאיזו תאוה. יצא הלה לרחובה של עיר והחל לרדוף אחר תאוותו להשיגה בעודו מתבוסס בשלג ובכפור העז, תוך כדי מרוצתו החפוזת החליק על גבי הקרח והחל להתדרדר אל עבר תהום נשיה וכמעט כפסע בינו ובין המוות, ברגע האחרון נבלם על ידי חפץ כלשהו וחיוו נתנו לו בנס. עתה אם נשאל את פיו האם באותם רגעים איומים כשהייתה התהום פעורה תחתיו גם אז בערה בו אש היצר... הרי בוודאי יענה הלה, באותם הרגעים לא עלו על דעתי לא מחשבות אלו ולא דומיהם רק מחשבת פחד המוות שנקלעתי אליה. כיו"ב לדידן, אם בכל רגע תהיה 'יראת שמים' בדעתנו ומוחנו לא נחמוד ולא נתאוה לשום דבר כי אם לקל חי צורינו חלקינו.

כו. מענין לענין, הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע היה אומר, הנה סגולה ידועה היא לפתוח את ארון הקודש ולהוציא את הס"ת ל'קריאת התורה', ואותה שעה היא שעת רחמים ועת רצון, והנה כתב הרא"ש (הל' ס"ת סי' א) שבימינו קיום מצות כתיבת ספר תורה הוא בכתיבת חומשים ומשנה וגמרא ומפרשיה 'כי מצות כתיבת ס"ת הוא ללמוד בה וכו' וע"י הגמרא והפירושים ידע פירוש המצוות והדינים על בוריים, לכן הם הספרים שהאדם מצווה לכותבם' (עיי' שו"ע יו"ד סי' ע"ר ס"ב ובנו"כ), ולפי זה נמצא כי 'פתיחת הארון להוציא ספר תורה' היינו בשעה שאדם מוציא את הגמרא (ושאר ספרי קודש) מארון הספרים כדי ללמוד בה... ואין לך עת רצון גדולה מזו, כי אין סגולה כתורה.

כז. בפרשתן (יח כ) 'וזהרתה אתהם את החקים ואת התורות והודעת להם את הדרך ילכו בה, ובתרגום יונתן, ותהודע להון ית צלותא דייצלון בבית כנשתהון', פירוש, תלמדם את התפילות שיש להם להתפלל בבית המדרש. ואע"פ שלא נזכר בפסוק כי אם מלימוד ההלכות – 'את החוקים ואת התורות', מכל מקום כדי להצליח בתורה נצרכת התפילה לשפוך לבו לפני ה' על ההצלחה בתורה ומצוות.

אמנם, מיד אחר תפילתו, יפנה לעסוק בתורה, כי א"א לבכות ולשפוך שיח ב'אהבה רבה' שיפתח ה' עיניו בתורה וכשבא 'למעשה' הילד איננו. וכבר המשיל זאת הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, לעני שביקש והתחנן בדמעות שליש לפני עשיר מופלג שיפרנסו, אמר לו העשיר אינני מחזיק תחת ידי מעות, גש אלי בשעה פלונית בבית העסק שלי ואמלא ירך במטבעות, הלה לא הופיע באותה שעה, למחרת שב לבקשו בדמעות שליש, אמר לו העשיר כבר הוריתיך אתמול לבוא לבית עסקי, מדוע לא באת, נו, בוא היום... וכך הווה כמה ימים, וכי יוסיף עוד העשיר לשים לבו לבקשותיו... (פנינים יקרים).

באר הפרשה - יהרו

התחיל הקב"ה דיבוריו עם מילה מצרית להזכיר את בני ישראל שכשהיו במצרים נשתעבדו בעבודה קשה מאד ולא היה אף אחד יכול לומר אין לי כח ואין לי חשק וכו', רק כל גוף הוכיח את כוחותיו מתוך הדחק וההכרח והראו שבכח בן האדם לעבוד שעות רבות בעבודה קשה בלי הפסקות וכו', וזאת הזכיר הקב"ה מיד עם קבלת התורה שידעו שקבלת עול תורה הוא לגמרי ואין להתרפות ממנה בשום פנים ואופן ואין להתחמק ממנה עם תירוצים שונים ומשונים¹⁷.

והנה תחילת דבר ה' במתן תורתו לישראל היה ב'אנכי ה' אלוך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' (כ ב), ואיתא במדרש (תנחומא בוכר סי' טו) ד'אנכי' הוא לשון מצרי (ועיי"ש בטעם הדבר שפתח הקב"ה את עשרת הדברות בתיבה מצרית). שמעתי לבאר בזה, שכאן קיבלו בני ישראל את התורה וזה כולל עול תורה והחובה ללמוד בה ביום ובלילה בכל זמן פנוי ועם כל הכוחות, ויכול האדם לומר שאין לו כ"כ הרבה כח לזה ואין לו חשק לזה וכו' כידוע לכל אותם התירוצים של היצר הרע, לכן

ידוע דבר המעשה שהרה"ק מראפשיץ ראה אברך שעמד בתפילתו ביום חג השבועות ושפך לבו כמים בתפילת 'והאר עינינו בתורתך' משך זמן ארוך מאד, ושב להתחנן כבן המתחטא אצל אביו שוב ושוב, בגמר התפילה ניגש אליו הרה"ק מראפשיץ ו'גמרא' גדולה בידו, וכה אמר לו, הייתי בשמים וראיתי שתפילתך נשאה פירות ונתקבלה באהבה לרצון, הא לך גמרא ותתחיל בלימודך...

כת. הנה איתא בגמרא (ברכות לב): 'ארבעה דברים צריכים חיזוק, ואלו הם, תורה ומעשים טובים, תפילה ודרך ארץ'. ולכאורה קשה, וכי התורה והתפילה צריכים לחיזוק, והרי התורה נקראת עוז (ילקוט"ש תהלים כא), והתפילה עומדת ברומו של עולם (ברכות ו:), הרי לך שהם 'מחוזקים' ועומדים, ומי שנצרך לחיזוק אינו אלא אנחנו קרוצי חומר... אם כן, היה לו לומר בארבעה דברים עלינו להתחזק.

וביאר, שאכן, איננו צריכים כלל לחיזוק, כי הקב"ה העניק לכל איש מישראל כוחות אדירים עד אין שיעור וגבול בגבורה עזה בעוז ותעצומות, ובאמת אין 'דבר קשה' העומד לנגד האדם. אין לנו אלא לחזק את התורה והתפילה, כלומר, להגדיל ולהחשיב בעינינו את התורה והתפילה כפי רום ערכם באמת – להבין ולהשכיל כוחו הגדול של כל דיבור ודיבור של התפילה שהוא עולה למעלה למעלה עד כסא הכבוד לפעול כל מיני טובה וברכה לזה האומר, כמו"כ עלינו לחזק את כוח התורה בדעתו של אדם - לדעת מה רב חלקו וטובו של היושב ושונה אשר השכינה כנגדו וכל מילי דמיטב באים עליו. ואז, כאשר יחשיב את ה'ארבעה דברים' כראוי וכנכון ינצל ממילא את כוחותיו שניתנו לו מן השמים להשיג תורה ותפילה, מעשים טובים ודרך ארץ.

סיפר המשגיח הגה"צ רבי גד'ל אייזנער זצ"ל שקודם המלחמה הכיר זקן אחד שהיה בן שישים (באותם הימים היה הדבר נחשב לזקנה של ממש) שהיה יושב ולומד בבית המדרש, ומדי פעם היה פונה לאחד מהעוברים ושבים ומבקש מעמו שיכין לו כוס תה, כי היה מרגיש בעצמו כי עקב 'זקנותו' ותשותו אין די כוח במתניו להכין לעצמו כוס משקה. וכבר היה מעשה שביקש מבחור עז פנים שיכין לו כוס תה, ואותו בחור השיב לו, וכי למה יטריח מע"כ בכל יום בכל עת ובכל שעה את המתפללים והלומדים שיכינו המשקה, יקום נא מר ויקיים בעצמו מצוות 'שימוש תלמידי חכמים' שהרי 'מצוה בו יותר מבשלוחו'... אך אותו יהודי נאנח ואמר לו צדקו דבריך, אך מה אעשה ואין כוחי במתני...

המשיך רבי גד'ל וסיפר - לאחר זמן מועט כבשו הרשעים הארורים את פולין ואני הוגליתי בשבר אחר שבר למחנות העבודה יחד עם אותו זקן, ושם ראיתי יגע ועמל חמשה עשר שעות מידי יום ביומו, והיה נושא על גבו משאות כבדים מנשוא, ושמא תשאלו, היאך עשה כדבר הזה - כי ידע שאם יתעצל אפילו במעט מיד תיפח נפשו על ידי אחד מהצוררים. ומשם למדתי כמה כוחות עצומים טמונים באדם, ואין עליו כי אם להוציא את כל אלו הכוחות מן הכוח אל הפועל, ויוכל לעשות ולפעול גדולות ונצורות.

אף משמיה של הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע מביא בנו הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (חיי שרה תרע"ח) שבכל אדם טמונים כוחות אדירים שאינו מגלה אותם כי אם בעת סכנה וכדו'. והיה אומר, כי כך הוא המציאות שבעת שפורצת שריפה בביתו של אדם, הרי הוא מגלה כוחות אדירים ובעוז ותעצומות להזיז ממקומם חפצים וארונות כבדים מנשוא בכדי להציל את בנו הקטן. ואל תאמר שרק עתה בעת סכנה קיבל כוחות אלו, כי באמת הנם חבויים בקרבו, ואינם כי אם מתגלים באלו המצבים.

וכפי שאמרו חכמי המחקר כי במשך ימיו של אדם אינו מוציא אל הפועל כי אם שבעה חלקים מתוך מאה מכוחו וגבורתו. ובשעת צרה וצוקה הרי הוא משתמש בכל כוחותיו

ית' אבל עכשיו כשאני נמצא במקום זה הרי אין ביכולתי לעשות רצונו בגלל כל תנאי המקום והסובבים וכדומה, וע"ז אמרו שלא יהא ליבך חלוק על המקום - שבאותו מקום בו הניחך יוצרך שם עליך לעבדו בלבב שלם. על פי זה פירש הרה"ק מפיאסעצנא הי"ד זי"ע (בשנות המלחמה הנוראה כמובא בספרו אש קודש עמ' כא) שמשום כך נתן הקב"ה את התורה לישראל במדבר דייקא, כי אילו היו מקבלים את התורה בארץ ישראל אזי היו טועים לחשוב שרק כשהם שרויים על אדמתם בבטח ושלווה 'איש תחת גפנו ותחת תאנתו' אז אפשר להם לקיים אותה, אבל לאחר שנגלינו מארצנו והננו טרודים ומטולטלים מגולה לגולה א"כ אין בנו את היכולת לקבל עול תורה, על כן נתן ה' להם את התורה במדבר, בארץ לא זרועה, כשהם מטולטלים בדרך למען ידעו שבכל מקום צריכים וניתן לקיים את התורה כ"פ.

בפרשתן (יש ו), 'אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל' וברש"י - 'לא פחות ולא יותר', כתב ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות חת"ס, שבועות ד' שס"ד):

מתאמרא משמיה דהנה"ק רבי ישראל סלנטער זצוק"ל, שהרי אין ידוע בדיוק איה המקום שבו ניתנה התורה לבנ"י, וכן נמי אין ידוע באיזה יום היה המעמד (שנחלקו החכמים אם בו' סיוון או בו'). ללמדנו, שלא יאמר אדם, כאן במקומי, בבית מדרשי, או בישיבה זו ובכולל זה בו אני נמצא איני מוצא לנכון בעצמי להצליח בתורה, ואילו הייתי משנה מקומי בוודאי הייתי מצליח בלימודים, וכן לענין ה'זמן', לא יאמר שבזמן הזה ובמצב הנוכחי איני יכול לעמוד בתורה, אלא ידע שבכל מקום ובכל זמן מסוגל הוא ללמוד וזוהי היא חובתו בעולמו.

ביוצא בדבר אמר הרה"ק מקאצק זי"ע (אמת ואמונה תעב) שבחודש סיון היה זמן מתן תורתנו, אבל קבלת התורה כל יום זמנה, שעליו לקבל ע"ע מחדש בכל יום.

בעין זה איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע לפרש דברי רש"י על הכתוב (דברים ו ה) 'ואהבת את ה' אלוך בכל לבבך - שלא יהא לך חלוק על המקום', שלא תאמר שאילו הייתי נמצא במקום פלוני היה בידי לעבדו

פעם ביקש הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע מעסקן אחד שיפעל בעניין מסויים, נענה העסקן, אעשה ככל שביכולתי לעשות, אמר לו הרבי, וכי יש לך 'השגה' כמה כוחות ויכולת יש ביד האדם. שמע למעשה שאספר לך, אז תדע כמה כוחות ישנם בכל אדם, בימים שלפני ה'מלחמה', כשישבתני על כס הרבנות בעיר 'קלויזנבורג', מסרתי שיעורים כסדרן בבית המדרש, ומאחר שהספרים באותם הימים כבדים היו (בדפים עבים וכריכות גדולות וכבידות) העמידו לרשותי בחור מיוחד שסייע לי בנשיאת הספרים הרבים אל השיעור, שלא היה בכוחי לנשאם בעצמי... אך הנה באו ימים הקשים - ימות המלחמה, ולפתע גיליתי בעצמי כוחות אדירים, שכן הרשעים ימ"ש הכריחו אותנו לפנות את ההריסות בווארשא ועוד מקומות, ובאותם ימים הייתי נושא אבנים כבדות ופיסי ברזל שמשקלם עלה על משקל גופי, וכל זאת נמשך ימים רבים, בכל יום במשך י"ב שעות ויותר - כשאין אנו ניזונים אלא ממנת לחם הזעומה, וכל זאת אך בכדי שאשאר בין החיים. אז למדתי, שאין גבול לכוחותיו של אדם. ואף אתה - סיים ואמר לעסקן - אם הבטחת שתעשה ככל יכולתך, דע לך שאחריות כבידה מוטלת עליך כעת, כי ללא ספק ביכולתך לעשות כן...

כיו"ב כתב הרמב"ן (וירא ד"ה והא' ניסה את אברהם, וכן המהר"ל בספרו דרך חיים על מס' אבות במשנה דעשרה נסיונות) **דכוונת הנסיון הוא, שיגלה האדם חוצה את כל כוחותיו הפנימיים** - ולא ישאר בגדר 'צדיק נסתר' אלא צדיק נגלה. כי בכל אדם טמונים כוחות עצומים מאד, אלא שמוטל עליו לגלותם - להשתמש בהם לתועלת עבודת ה' ברוחניות ובגשמיות. ויתבונן בעצמו, כי הנה עפ"י הרוב קשה לו להשכים קום, לצאת ממיטתו מבעוד ליל, וכל אדם יענה ויאמר אין כוחי במתני להשכים קום, והנה, אם יזכר באותה שעה כי היום יש לו איזה 'טיול' וכיו"ב הרי עד מהרה נמצאנו מחוץ למיטתו - מניין לו 'כוחות' הללו, והיאך אירע כדבר הזה, כי לרוב חשיבות הדבר יקל עליו לקום ולשבור את טבע השינה... והיינו דאמרינן, כאשר יחשיב האדם את התורה והתפילה ומעשים טובים בחשיבות יתירה, יתגלו בו כוחותיו לעשות כל הנצרך על הצד היותר טוב.

כט. עפ"י"ז ביאר עוד הרה"ק מפיאסעצנא את דברי רש"י בריש פרשתן על הפסוק (יה א) 'וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', שהוקשה לו לרש"י מה שמועה שמע ובא, הרי היה יכול יתרו לשלוח למשה שישגר לו שליח ללמדו כל התורה ומדוע הוצרך לעזוב את מקומו ולבוא אל המדבר. וע"ז פירש רש"י קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, שלכאורה צריך ביאור כיצד חשב עמלק לקרר את ישראל לאחר קריעת ים

באר הפרשה - יהרו

מצרים אף שלא היינו כדאים לזה, להורות כי אין מעצור ולא יתיימש אדם מחלקו בתורה אפילו אם יהיה בשפל המדרגה, מכל מקום כמוהו כמו הגדול שבגדולים' לא.

ותגלה ותראה מלכותו עלינו לחן ולחסד ולרחמים, ונוכה לקבל התורה ולהתברך בכל הברכות הכתובות בה, יתגדל ויתקדש שמה רבא בעגלא ובזמן קריב, אכ"ר.

'לא יותר' - היינו שהיא מדריגה יותר עליונה שבאפשרות אפילו מלאכי השרת לא זכו ולא יכול לזכות יותר מזה אפילו גדול הנביאים, ו'לא פחות' פירוש אין אשה או פחות שבפחותים שלא יכול לזכות לזה, כי כל אדם מישראל יש בן בידו לעלות למדריגה זו'.

עוד כתב ה'חת"ס' (שם רפ"ה:), 'ומשום בן נתנה התורה במעמד הנבחר והנפלא הזה בתחילת צאתנו מעבודת

סוף בו ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, אלא שסבר עמלק, שעתה בהיותם 'בדרך' זהו שעת הכושר להורידם ממדרגתם מאחר שאין להם יישוב הדעת, וזהו נאמר 'זכור את עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים', וכאשר שמע זאת יתרו הבין שא"כ שוב אינו יכול לקבל את התורה כשהוא יושב בכבודו של עולם בביתו, כי קבלה זו לא תעמוד לו לזמנים קשים ומבולבלים, על כן מוכרח הוא לצאת אל המדבר ושם לקבל על עצמו עול תורה ומצוות, וקבלה זו כבר תעמוד לו בכל מצב שיהיה.

ל. וכך פירש הרה"ק האמרי אמת זי"ע בשם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (ליקוטי יהודה בפרשתו) בפסוק (יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי', שהנשר הוא עוף טמא כידוע (אין לו שום סימן טהרה וכולו טמא כדאיתא בחולין דף ס"א), ובא הכתוב להורות לאדם שאפילו מתוך בחי' נשר בשפלות מצב רוחני, אם יעסוק בתורה יקרבו הקב"ה ויביאהו אליו, וכמו שהיה בצאת ישראל ממצרים, שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה וקרבת המקום לעבודתו, והוסיף רמז בפסוק (הושע ב א) 'במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני א-ל חי', 'א-ל חי' עולה בגימטריא מ"ט, וכלומר שגם מתוך מ"ט שערי טומאה - עד שיאמר להם לא עמי אתם, בידנו להפוך ממ"ט ל'א-ל חי' - להיות בני א-ל חי.

אדרבה, שברון הלב מתוך ההרגשה שהוא רחוק מקבלת התורה היא ההכנה לקבלת התורה, וכמו שפירש הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (שבועות אות מז) בדרך רמז במה דאיתא בגמ' (שבת פו:) שביום הראשון שבאו להר סיני 'לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא', שכאשר ראה הקב"ה את בני ישראל כשהם ב'חולשא דאורחא' - מרגישים חלופים בדעתם מהמרחק הגדול בינם לבין הקדושה עד שנשבר ליבם בקרבם, ובכל מאודם רצו להתקרב אליו ית', על כן לא היה צריך לומר להם ולא מידי, כי זה עצמו ההכנה אל קבלת התורה.

לא. כעניין שאמר הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע לבחור שהיה אצלו בקודש פנימה לבאר בדברי רש"י אלו, ש'לא פחות' - אין לך דרגא פחותה כמי שאינו עוסק בתורה כראוי, ו'לא יותר' - ואין לך מעלה יתירה מהעוסק בתורה לשמה.

הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע שאל פעם ליהודי מדוע אינו קובע עתים לתורה, החל היהודי לתרץ את עצמו שהוא טרוד בטרדת הפרנסה, ואין עיתותיו בידו לעסוק בתורה, אמר לו הגר"ח א"כ, אין בינך לבין אומות העולם ולא כלום, כי הקב"ה שאל את האומות העולם האם ברצונם לקבל את התורה, ענו לו זה בכה וזה בכה, בני עשו ענו שכל חיותם הוא מרציחה וכבר נתברך אביהם 'על חרבך תחיה' וכן שאר האומות, והרי שמאנו לקבל את התורה מפני פרנסתם וחיותם, ואם כן אף האומר שאינו לומד ואינו קובע עיתים לתורה מפני פרנסתו הרי הוא כאותם האומות...

מעשה באחד שנכנס אל הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע וסיפר לו על מצב פרנסתו הדחוק, וסיים כי אם יספק לו הקב"ה פרנסה בהרחבה מיד מקומו בביהמ"ד בעסק התורה, אמר לו הרי"צ כך היה מעשה באחד שחלה ל"ע ואמר לאביו הרה"ק המהר"ש שאם ישלח לו הקב"ה רפואה שלימה הוא מבטיח לתרום סכום הגון להחזקת הישיבה, ענהו אביו הק', כי מן המוטב שיירם תרומתו תחילה ואזי יהיה הקב"ה 'בעל חובו' לרפאותו ולהחלימו, וזה עדיפא מאשר שתחילה ירפאהו השי"ת ואז ידקדק עמו בחובו שילמוד תורתו, כך אף אתה, אמר הרי"צ היכנס נא אל בית המדרש ושב נא על התורה, והקב"ה ירווח לך בעסקיך והפרנסה תבוא אליך בריווח ובשפע רב.